

МБЧ

3236

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

Мірошник Родіон Валерійович

УДК 94(477)+004.738.5+004.738"1991-2010"

**ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНІЙ
КОМП'ЮТЕРНІЙ МЕРЕЖІ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ,
ІНФОРМАЦІЙНЕ НАПОВНЕННЯ, ПРОБЛЕМАТИКА
(1991-2010 рр.)**

07.00.01 – історія України

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

НБ НПУ

100097976

7989

Київ – 2011

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі історії України Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник

доктор історичних наук, професор
Борисенко Володимир Йосипович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, завідувач кафедри
історії України.

Офіційні опоненти:

доктор історичних наук, професор
Потильчак Олександр Валентинович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри джерелознавства і
спеціальних історичних дисциплін;

кандидат історичних наук, доцент
Даниленко Олександр Вікторович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри української історії та
етнополітики.

Захист відбудеться « 16 » вересня 2011 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.02 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий « 12 » серпня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. А. Стоян

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах будь-який суспільний інститут із метою ефективного функціонування намагається адекватно реагувати на новітні тенденції, пов'язані з комп'ютеризацією та поширенням глобального інтернет-простору. Не є винятком із цього процесу й історія як система об'єктивних знань про минуле, яка нині все активніше проникає в Інтернет. Цьому сприяє, зокрема, можливість швидкого пошуку необхідної інформації, оперативного розміщення наукових досліджень у мережі, інтерактивного спілкування між вченими, ведення прямої наукової дискусії тощо. Про велике значення глобального інформаційного простору свідчить і той факт, що кожна авторитетна наукова установа має свій веб-сайт, а наукове видання – електронну версію в Інтернеті. У цьому контексті надзвичайно актуальним є розгляд питань, пов'язаних з особливостями формування, інформаційного наповнення та проблематики інтернет-ресурсів історії України. Вони широко представлені як у національному сегменті всесвітньої мережі, означеному доменом верхнього рівня «.ua», так і в її глобальному масштабі.

Аналіз особливостей функціонування ресурсів української історії в Інтернеті може бути проведений у кількох аспектах. По-перше, з технічної точки зору: як складової новітніх програмних й інструментальних технологій обміну даними у комп'ютерних мережах. У межах історичної інформатики можуть бути розглянуті різні шляхи їх створення, зберігання, обробки, вивчення та передавання за посередництва інформаційних технологій. І, нарешті, ресурси вітчизняної історії в глобальній мережі можуть бути предметом вивчення історії України. У такому разі простежується їх формування, інформаційне наповнення та проблематика. Цей аспект ми і намагаємося розглядати у дисертаційній роботі.

Актуальність дисертаційної роботи посилюється відсутністю в сучасній історіографії узагальнюючих досліджень окресленої тематики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота «Інтернет-ресурси історії України в глобальній комп'ютерній мережі: особливості формування, інформаційне наповнення, проблематика (1991–2010 рр.)» виконана в рамках наукового напрямку «Теорія та технологія навчання і виховання в системі освіти», який розробляється у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, а також відповідно до науково-дослідницької тематики кафедри історії України Інституту історичної освіти «Актуальні проблеми вітчизняної історії». Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова 24 грудня 2009 р., протокол № 5.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу, узагальнення, критичного осмислення наявної літературно-джерельної бази визначити особливості формування, інформаційного наповнення, проблематики української історії в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет, проаналізувати

внесок українознавчих досліджень, розміщених в Інтернеті, у розвиток історичної науки, з'ясувати їх місце та роль у сучасній історіографії.

Реалізація загальної мети дослідження вимагає вирішення наступних **завдань**:

- визначити стан наукової розробки тематики дисертаційної роботи та джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати особливості становлення інформаційної представленості України в інтернет-просторі;
- розглянути специфіку інтернет-ресурсів історії України в офіційній комп'ютерній веб-мережі;
- провести аналіз неофіційних вітчизняних інтернет-ресурсів української історії;
- визначити особливості українознавчої тематики у світовій комп'ютерній мережі;
- проаналізувати російські мережеві ресурси історії України;
- охарактеризувати інформаційне наповнення та проблематику української історії діаспорних інтернет-ресурсів.

Об'єктом дослідження є глобальний комп'ютерний інформаційний простір у контексті розвитку історичної науки.

Предметом дисертаційної роботи виступають інтернет-ресурси історії України в глобальній комп'ютерній мережі, особливості їх формування, інформаційного наповнення та проблематики.

Хронологічні рамки дисертації охоплюють період переважно від початку 90-х рр. ХХ ст. до сьогодення (2010 р.). Нижньою хронологічною межею обрано початок останнього десятиріччя ХХ ст., 1991 р., період бурхливого розвитку та масового поширення мережі Інтернет, у тому числі й на території України, що створило передумови для появи перших веб-сайтів з української історичної проблематики. Верхня хронологічна межа дослідження – період сучасності, коли інтернет-ресурси історії України стали невід'ємною частиною та умовою розвитку вітчизняної історичної науки. Для кращого розуміння тенденцій виникнення Інтернету залучено деякі матеріали у дещо ширших хронологічних рамках (кінець 1960-х – 1980-ті рр.).

Територіальні межі дослідження не вкладаються у звичні просторово-географічні та просторово-політичні рамки, адже у глобальному інформаційному просторі будь-які реальні кордони відсутні. Тому територіальні межі дисертаційної роботи – це віртуальний простір Інтернету, який на сьогодні охоплює практично весь цивілізований світ. Першочергова ж увага зосереджена на українській частині мережі, означеної доменом верхнього рівня «.ua».

Методологічна база дослідження. Робота спирається на загальнонаукові принципи науковості, об'єктивності, історизму, комплексності, на використання міждисциплінарного підходу. Для розв'язання поставлених у дисертаційній роботі мети та завдань були використані такі загальнонаукові (логічного та теоретичного рівнів) та спеціальні історичні методи: конкретно-пошуковий (оптимальний пошук та використання відповідної історіографічно-джерельної бази), системно-

структурний (послідовність у викладі фактичного матеріалу та узагальнень дослідження), історико-хронологічний (визначення хронологічних та територіальних меж дослідження, дотримання часової логіки у викладі матеріалу), статистичний (кількісна характеристика користувачів українського сегменту Інтернету, їх географічне розміщення), порівняльний (співвідносна характеристика різних показників інтернет-сайтів української історії), формально-логічний (аналіз особливостей правого регулювання мережі Інтернет, зокрема принципів авторського права), системно-функціональний (шляхи розміщення веб-сайтів історії України та взаємовідносини суб'єктів їх авторського права й користувачів мережі Інтернет), формалізації (відображення об'єктів інтернет-простору у відповідній знаковій формі; вироблення єдиної концепції дослідження, якій відповідають всі досліджувані об'єкти), аналізу (визначення специфічних рис та інших характерних ознак сайтів українознавчої тематики), синтезу (створення узагальненої єдиної картини тематики досліджуваної роботи), індукції (проекція одиничних характеристик і їх співвідношення у глобальному масштабі), дедукції (визначення спільних ознак загальної кількості веб-сайтів), узагальнення (формулювання узагальнень основних результатів дисертаційного дослідження).

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. На основі широкого кола джерел уперше в історіографії проаналізовано основні етапи становлення інформаційної представленості України в глобальному інформаційному просторі Інтернет крізь призму комп'ютеризації та «адаптації» у ньому сучасної української історичної науки; визначено та обґрунтовано тематичну диференціацію офіційних і неофіційних мережевих ресурсів української історичної проблематики, встановлено їх специфіку, характерні ознаки та особливості. На основі нових методологічних підходів у контексті розвитку сучасної української історичної науки визначено та проаналізовано групи й підгрупи веб-ресурсів з окремим інформаційним наповненням та проблематикою матеріалів з історії України у глобальному сегменті мережі Інтернет, та частині мережі, означеній доменами верхнього рівня «.ru» й «.рф». Проаналізовано інформаційне наповнення та проблематику української історії діаспорних веб-ресурсів.

Практичне значення дисертаційної роботи. Тематика дисертаційної роботи характеризується не лише як така, що відзначається значною науково-пізнавальною цінністю, а й важливим практичним значенням. Фактичний матеріал та отримані результати дослідження можуть бути використані при подальшому вивченні особливостей функціонування веб-сайтів з історичної проблематики, написанні підручників, монографій, статей, пов'язаних як з комп'ютеризацією історичної науки, так й з історичною інформатикою, розробці нормативних та спеціальних курсів із сучасної української історіографії. Основні положення та результати дослідження могли б стати складовою державної історичної політики у сфері функціонування Інтернету; виступити передумовою вдосконалення відповідної законодавчої бази з регуляції діяльності інституту електронних ЗМІ, інформаційного законодавства загалом.

Апробація результатів дисертації пройшла у формі доповідей на засіданні Всеукраїнського круглого столу «Заснування Києва та початок слов'янської державності» у рамках проекту «Україна: історія великого народу» (Київ, 2010); на Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Конотопська битва: міфи і реалії в східноєвропейській історії» (Київ, 2009); на VII Міжнародній науковій конференції «Чуднівська військова кампанія 1660 р. в історії України та Польщі» (Житомир, 2010). Головні положення дисертаційної роботи також обговорювалися на засіданнях кафедри історії України Інституту історичної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова.

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладені в 4 статтях у наукових фахових виданнях, що входять до переліку ВАК України в галузі «історичні науки».

Структура дисертації обумовлена змістом, метою та завданнями дослідження. Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів (восьми підрозділів), висновків, списку використаних джерел і літератури, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 268 сторінок, у тому числі основний текст – 182 сторінки, список використаних джерел і літератури – 57 сторінок (618 позицій).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** здійснено загальну постановку проблеми, обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету й завдання наукового пошуку, його об'єкт і предмет, окреслено зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено хронологічні рамки та територіальні межі дослідження, методологічну базу, вказано на наукову новизну, практичне значення дисертації, подано інформацію про апробацію та публікацію результатів дослідження.

Перший розділ **«Історіографія та джерельна база дослідження»** має два підрозділи. У першому – **«Стан наукової розробки теми дисертаційної роботи»** – подано аналіз використаної наукової літератури. Історіографію проблеми, у якій висвітлюються окремі загальні аспекти досліджуваної тематики, умовно можна поділити на три групи: роботи українських учених; дослідження науковців країн СНД у рамках діяльності міжрегіональної Асоціації «Історія і комп'ютер» (АІК); та наукові розвідки іноземних фахівців, об'єднаних навколо «Асоціації по історії та обчисленню» (The Association for History and Computing, АНС).

Частина проаналізованих досліджень усіх груп, відповідно до специфіки теми дисертації, розміщена на веб-сторінках інтернет-ресурсів. У деяких випадках вони мають лише друкований варіант або як опубліковану версію, так і її електронне «дзеркальне» відображення (повнотекстова електронна версія) у мережі.

Загальні роботи українських учених представлені кількома напрямками: аналіз функціонування бібліотечної й архівної сфер України в Інтернеті, його правових основ, зокрема питання захисту авторського права та суміжних прав, тощо.

Вивчення специфіки використання Інтернету у бібліотечній сфері України, аналізу представлення ресурсів бібліотек у глобальній мережі, ролі та значення бібліотеки в інформаційному суспільстві загалом стосуються дослідження О. Башкатової, О. Жабіна, С. Коваля, Л. Костенка, Д. Соловяненка, М. Сороки¹ та інших. Причому, найбільша увага вітчизняних фахівців приділена інтернет-представництву Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ). У статтях Л. Костенка, І. Шевченка, Н. Пелагаші² розглядаються особливості українських електронних бібліотек.

Ряд наукових робіт українських дослідників присвячені вивченню функціонування у мережі українських архівних ресурсів. Так, представництво національної архівної інформації в Інтернеті досліджує Г. Боряк³. Аналіз та характеристику архівних веб-ресурсів України, зокрема порталу «Архіви України», проводить А. Кисельова⁴.

Правові основи Інтернету аналізуються у роботах Н. Кушакової, О. Присяжнюка, М. Гури, О. Пастухова.

Другу групу робіт історіографічної бази дисертаційної роботи складають праці вчених країн СНД, у тому числі українських, які представлені в наукових виданнях АІК (серія «Коло ідей», «барнаульська» серія та інформаційний бюлетень «Історія і комп'ютер»). Вони проведені у межах відносно нової історичної дисципліни – історичної інформатики і також стосуються загальних аспектів історичної науки в

¹ Башкатова О. П. Представлення рукописів і стародруків НБУВ в мережі Internet / О. П. Башкатова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : Проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. конф., (Київ, 25—26 трав. 2004 р.). — К., 2004. — С. 158—159; Жабін О. І. Web-вузол НБУВ / О. І. Жабін // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація : Наукові праці НБУВ. — 1998. — Вип. 1. — С. 314—317; Коваль С. Використання мережі Інтернет у бібліотечній справі / С. Коваль // Наукові праці НБУВ. — 2002. — Вип. 8. — С. 288—298; Костенко Л. Й. Бібліотека інформаційного суспільства / Л. Й. Костенко, М. Б. Сорока // Бібліотечний вісник. — 2002. — № 3. — С. 33—38; Соловяненко Д. В. Статистика використання інтернет-технологій в бібліотеках України / Д. В. Соловяненко // Культура народів Причорномор'я. — 2006. — № 77. — С. 96—115.

² Костенко Л. Й. Проблеми формування електронних бібліотек в Україні / Л. Й. Костенко // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація : Наукові праці НБУВ. — 1998. — Вип. 1. — С. 220—228; Шевченко І. О. Проект «Європейська бібліотека» та перспективи для України / І. О. Шевченко // Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. — Режим доступу: <http://www.dakkim.kiev.ua/tekstu-publikacij/38-proect-evropejska-bibliotka>; Пелагаша Н. Європейська цифрова бібліотека : проект створення / Н. Пелагаша // Бібліотечний вісник. — 2008. — № 5. — С. 3—8.

³ Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті : проблеми репрезентації інформаційних ресурсів / Г. В. Боряк // Архіви України. — 2002. — Вип. 4—6. — С. 141—169; Боряк Г. Інтернет-ресурси документально-публіцистичних матеріалів з проблеми Голодомору / Геннадій Боряк // Архіви України : офіційний веб-портал Державного комітету архівів України. — Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Resources.php>.

⁴ Кисельова А. Веб-сайт Державного комітету архівів України : історія, реалії, перспективи / А. Кисельова // Архіви України. — 2003. — № 4—6. — С. 122—129; Кисельова А. Відкриті інформаційні ресурси архівного порталу України : структура, наповнення, моніторинг / А. Кисельова // Студії з архівної справи та документознавства. — К., 2004. — Т. 11. — С. 58—70.

мережі Інтернет. Це – дослідження Ф. Горбачова, А. Робачевського, М. Сіліна⁵ (історія мережі та її технічні характеристики), Ю. Холошкіна, Д. Єкімова⁶ (можливості формування археологічних інформаційних ресурсів в Інтернеті), Є. Злобіна⁷ (розміщення архівних ресурсів у мережі) та інших.

Проблематика взаємодії у системі «Інтернет – історична наука», зокрема теорія та практика архівної справи, питання геральдики, історіографії тощо розглядалися на наукових конференціях АІК.

До діяльності АІК широко залучалися й українські дослідники Г. Боряк, В. Дмитрієва, О. Дмитрієвський, Л. Маленко, В. Підгаєцький, М. Польовий, А. Рошин, Ю. Святець, І. Тарнопольська, О. Шевченко, К. Шихов та інші. Серед робіт українських учених необхідно відзначити статтю запорізьких авторів Л. Маленка та А. Рошина «Науково-дослідний проект “Козацтво XV–XXI ст.”»⁸. У дослідженні вчені аналізують специфіку інтернет-ресурсу «Козацтво XV–XXI ст.», висловлюють свої думки щодо перспектив розвитку сайту, відзначають його важливість у культурній сферах України і Росії.

Проте, незважаючи на досить широкий спектр досліджень членів АІК, вивчення особливостей формування, інформаційного наповнення та проблематики інтернет-ресурсів історії України залишилося поза їх увагою.

Не отримала розвитку дана проблематика також і серед іноземних учених, об'єднаних навколо діяльності АНС та її регіональних відділень (окрім АІК). Зусилля фахівців організації, зокрема Ш. Андерсона, Д. Бірмана, Дж. Веллінга, Ф. Колсона, Р. Морріса, О. Струйве, Г. Торвальдсена та інших, були спрямовані переважно на розвиток питань теорії і практики історичної інформатики.

Отже, проблема особливостей формування, інформаційного наповнення та проблематики інтернет-ресурсів історії України в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет залишається фактично не вивченою.

У другому підрозділі «**Джерельна основа дослідження**» визначено, що джерельну базу дисертації становлять групи офіційних та неофіційних українських

⁵ Горбачев Ф. В. Плюсы и минусы современного Internet глазами будущего историка / Ф. В. Горбачев // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». — 1998. — № 23. — С. 178—180; Робачевский А. М. Глобальная сеть Internet / А. М. Робачевский // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». — 1995. — № 13. — С. 127—134; Силин Н. Н. Пороговый уровень развития Internet и перспективы глобальных сетей / Н. Н. Силин // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». — 1998. — № 23. — С. 9—11.

⁶ Холошкин Ю. П. Использование археологических ресурсов в сети Internet / Ю. П. Холошкин, Д. В. Екимов // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». — 1996. — № 17. — С. 160—162.

⁷ Злобин Е. В. Internet как источник информации для изучения военных проблем новейшей российской истории / Е. В. Злобин // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». — 1998. — № 23. — С. 180—182.

⁸ Маленко Л. Научно-исследовательский проект «Козачество XV–XX вв.» / Л. Маленко, А. Рошин // Информационный бюллетень Ассоциации «История и компьютер». — 2002. — № 30. — С. 31—33.

веб-сайтів; мережевих ресурсів української діаспори; російських електронних ресурсів української історії; інтернет-сайтів інших держав. Загалом у дослідженні проаналізовано понад 500 позицій інтернет-джерел.

Серед офіційних веб-сайтів української історії, які представляють у мережі історичні матеріали від імені держави, – сайти органів державної влади, державних науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки України (МОН).

Веб-ресурси органів державної влади представлені інтернет-сайтами та окремими мережевими проектами Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ України, Державного комітету телебачення і радіомовлення, Державного комітету архівів України, Українського інституту національної пам'яті (УІНП), Служби безпеки України (СБУ).

Інтернет-сайти державних науково-дослідних установ репрезентовані ресурсами ряду установ відділення історії, філософії та права секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, у тому числі НБУВ та Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. Окремо також необхідно назвати веб-сайт Національного науково-дослідного інституту українознавства МОН.

Підгрупу сайтів вищих навчальних закладів МОН, як джерел дисертаційного дослідження, складають мережеві ресурси ряду історичних факультетів, окремі тематичні розділи загальноуніверситетських сайтів навчальних і дослідницьких установ історичного профілю.

Неофіційні українські інтернет-ресурси вітчизняної історії – це сайти, які, не представляючи у мережі будь-які державні інституції, поділяються на дві підгрупи: інтернет-ресурси загальної історичної проблематики та тематичні історичні веб-сайти.

Веб-ресурси загальної історичної проблематики, інформаційне наповнення яких стосується різних періодів української історії, включають окремі інтернет-сайти, у тому числі персональні веб-сторінки; україномовний розділ онлайн енциклопедії Вікіпедія; електронні бібліотеки.

Джерельну базу дисертації також становлять тематичні мережеві ресурси – сайти, які присвячені історії українського козацтва, Голодомору 1932–1933 рр., українського національно-визвольного руху ХХ ст., українських міст та регіонів тощо. У межах тематичних історичних веб-ресурсів окреме місце посідають «меморіальні» веб-сайти. Тематично близькими до них, і які у першу чергу стосуються подій Другої світової війни, є інформаційно-пошукові ресурси.

Серед неофіційних інтернет-ресурсів української історії – також сайти військово-історичної реконструкції, віртуальних музеїв та історичних форумів.

Проаналізована в дисертаційній роботі група веб-сайтів української діаспори має три підгрупи. Першу складають ресурси навчальних та наукових установ і організацій. Другу – інформаційно-аналітичні інтернет-ресурси, тематичні історичні веб-сайти, електронні версії українських діаспорних періодичних видань та

електронні інформаційні видання. Остання, третя підгрупа цієї групи, подана сайтами та порталами різних форм громадських об'єднань української діаспори.

Важливими для загального розуміння тенденцій представлення у мережі української історичної проблематики є підгрупи інтернет-ресурсів Російської Федерації: веб-сайти, які стосуються переважно питань російської історії, та інтернет-ресурси всесвітньої історії. Перша з них є найчисельнішою і має як офіційний, так і неофіційний характер. Серед офіційних: веб-представництва органів державної влади; академічних наукових установ і організацій; бібліотечних й архівних установ; вищих навчальних закладів. Неофіційні інтернет-ресурси Російської Федерації: спеціалізовані історичні веб-сайти та портали, електронні бібліотеки й персональні веб-сторінки.

Російські інтернет-матеріали всесвітньої історії, у яких певна увага приділена проблематиці історії України, представлені деякими тематичними веб-сайтами, російськомовним розділом Вікіпедії та іншими.

Цінним джерелом дисертаційної роботи є світові історичні веб-ресурси. Серед таких: електронні інформаційні проекти, інтегральні портали електронних версій наукових видань; веб-сайти електронних енциклопедій; мережеві ресурси традиційних та онлайн бібліотек.

Таким чином, наявна джерельна база є досить широкою як за змістом, так і за характером для повноцінного розкриття основних завдань дисертаційної роботи.

Другий розділ **«Національні інтернет-ресурси історії України»** складається з трьох підрозділів. У першому з них – **«Становлення інформаційної представленості України в інтернет-просторі»** – досліджено особливості поширення мережі Інтернет в Україні та її вплив на розвиток історичної науки.

Визначено, що наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. ХХ ст. у США була створена перша масштабна комп'ютерна мережа «ARPANET», яка з часом поширилася на міжнародному рівні. Починаючи з 1980-х рр. на основі її технології почав формуватися глобальний комп'ютерний простір Інтернет.

На початку 1990-х рр. Інтернет як явище з'явився в Україні. А в 1992 р. Україна, відповідно до міжнародного стандарту, отримала дволітерний домен верхнього (першого) рівня «.ua», який став засобом ідентифікації географічної території.

Через технічні й економічні обмеження, а також у зв'язку з певними психологічними чинниками тривалий час кількість користувачів українського Інтернету зростала відносно повільно. Так, станом на 2002 р. їх чисельність становила лише 0,75% від загальної кількості населення України. А вже у 2010 р. аудиторія українського Інтернету склала понад 16 млн. осіб.

Враховуючи міжнародний досвід, Україна розпочала розробку власної стратегії розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі. На цьому наголошувалося у президентських посланнях, постанові Верховної Ради України, чинному законодавстві тощо.

Глобальна комп'ютерна мережа відкрила широкі можливості для розвитку історичної науки. Адже використання Інтернету в наукових історичних

дослідженнях, незважаючи на певні проблеми, має ряд переваг, серед яких: оперативний пошук інформації; поширення наукових досліджень з мінімальною затратною фінансових ресурсів (економічний аспект); можливість ведення прямої наукової дискусії між ученими, проведення інтерактивних наукових конференцій, у тому числі й на міжнародному рівні; зменшення реальної друкованої продукції і, відповідно, збереження лісів (екологічний аспект).

В українському сегменті мережі Інтернет присутня значна кількість ресурсів з вітчизняної історії. Веб-сайти, присвячені українській історичній проблематиці, представлені й у глобальному масштабі. Їх інформаційне наповнення та проблематика у першу чергу залежать від інституційної приналежності (офіційні або ж неофіційні) та рівня представлення матеріалів (загальна історична проблематика чи тематичні ресурси).

Отже, важливою частиною глобального комп'ютерного простору Інтернет є його український сегмент, який почав розвиватися на початку 1990-х рр. В новітню добу він став пріоритетом інформаційного суспільства України. У той же час Інтернет активно впливає на розвиток історичної науки, наслідком чого стала поява значної кількості веб-ресурсів історії України.

У другому підрозділі **«Офіційна українська комп'ютерна веб-мережа вітчизняної історії»** проаналізовано особливості офіційних мережевих ресурсів історії України. Встановлено, що залежно від інституційної приналежності національні інтернет-ресурси української історії поділяються на дві групи: офіційні та неофіційні.

Офіційні веб-сайти, репрезентуючи певні державні інституції, у глобальній комп'ютерній мережі подають історичну проблематику від імені держави. У межах офіційної української веб-мережі виділяються три підгрупи: інтернет-ресурси органів державної влади в Україні; державних академічних науково-дослідних установ; вищих навчальних закладів МОН. Більшість офіційних сайтів були створені починаючи із середини 90-х рр. ХХ ст.

Деякою мірою ресурси вітчизняної історії представлені в окремих тематичних розділах та рубриках на інтернет-сайтах органів державної влади в Україні. Це здебільшого довідково-енциклопедична інформація з історії відповідних гілок влади, спеціальні тематичні розділи про Голодомор 1932–1933 рр. та Велику Вітчизняну війну. Переважно електронні версії окремих архівних документів з історії України містить веб-портал Державного комітету архівів України. Об'ємним як за інформаційним наповненням (текстові, аудіовізуальні матеріали, електронні проекти), так і за проблематикою (в основному історія української державності ХХ ст. та різні форми репресій, у першу чергу Голодомор 1932–1933 рр.) є портал УІНП. Розсекречені архівні матеріали радянських органів державної безпеки подає тематичний розділ «Галузевий державний архів СБ України» порталу СБУ.

Найповніше ресурси української історії містяться на веб-представництвах державних науково-дослідних установ, зокрема установ відділення історії, філософії та права секції суспільних і гуманітарних наук НАН України. Це – як

історіографічні матеріали, так і джерельна база вітчизняної історії різних хронологічних періодів та проблематики. Серед спеціалізованих історичних веб-сайтів академічних установ провідне місце займає офіційний сайт Інституту історії України НАН України.

Навчально-методичні (внутрішні електронні історичні бібліотеки), меншою мірою наукові (електронні версії наукових фахових видань) матеріали включають веб-сайти вищих навчальних закладів МОН. Як правило – історичних факультетів (або окремих розділів у межах загальних сайтів вчз), навчальних та дослідницьких інститутів історичного профілю.

Таким чином, важливе значення у загальній сукупності національних веб-ресурсів історії України має офіційна комп'ютерна інтернет-мережа. Адже інформаційне наповнення й проблематика її підгруп – цифрових матеріалів органів державної влади, академічних науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки України – є загальним вираженням офіційного державного погляду на українську історію.

У третьому підрозділі **«Неофіційні історичні мережево-комп'ютерні ресурси України»** розглянуто специфіку неофіційних веб-ресурсів вітчизняної історії. Група неофіційних українських веб-сайтів історичного спрямування не представляє будь-які державні інституції. Вона поділяється на дві підгрупи: веб-ресурси загальної історичної проблематики та тематичні історичні веб-сайти.

Інтернет-ресурси загальної історичної проблематики (окремі сайти, у тому числі персональні, електронна енциклопедія «Вікіпедія», онлайн бібліотеки), як правило, охоплюють різні історичні періоди, від найдавніших часів до сьогодення. Проте їх значна частина є слабкою за інформаційним наповненням та проблематикою, тривалий час перебуває на стадії розробки й формування, ґрунтується на використанні обмеженої кількості історіографічно-джерельної бази тощо.

У межах цієї підгрупи особливе місце займає україномовний розділ онлайн енциклопедії Вікіпедія. Вона містить окрему категорію «Історія України», яка, відповідно до наявної проблематики, включає 45 підкатегорій та 168 сторінок. Інформаційне наповнення категорії «Історія України» україномовної Вікіпедії – це довідково-енциклопедичні статті, зміст яких відображає практично усі хронологічні етапи й широку проблематику української історії.

До ресурсів українських електронних бібліотек відносяться повнотекстові електронні версії історичних видань ІХ – початку ХХІ ст., від літописів періоду Київської Русі до досліджень сучасних істориків. Це – першоджерела, монографії, брошури, статті українських, меншою мірою, іноземних авторів.

Тематичні історичні веб-ресурси представлені класичними, персональними, «меморіальними» сайтами, сайтами військово-історичної реконструкції, віртуальними музеями та історичними форумами. Серед найбільш поширеної проблематики ресурсів цієї підгрупи: українське козацтво; Голодомор 1932–1933 рр.; національно-визвольний рух, зокрема періоду Другої світової війни; історія українських міст та регіонів тощо.

Отже, важливе місце в неофіційному українському комп'ютерному просторі посідають веб-ресурси загальної історичної проблематики та тематичні історичні веб-сайти. Їх інформаційне наповнення й проблематика стосується усіх часових періодів. Водночас неофіційні українські історичні мережеві ресурси знаходяться на етапі свого становлення.

У загальному висновку до розділу акцентовано увагу на тому, що основна кількість веб-ресурсів історії України наявна у межах офіційної та неофіційної груп українського сегменту мережі Інтернет. Вони виступають важливою частиною сучасної української історіографії та відображають головні тенденції розвитку й інформатизації історичної науки в Україні.

Третій розділ **«Ключові питання української історії на іноземних інтернет-сайтах»** має три підрозділи. У першому – **«Українознавча тематика у світовій комп'ютерній мережі»** – досліджено світові історичні веб-ресурси з українознавчою тематикою. У дисертаційній роботі визначено, що іноземні інтернет-ресурси, на яких присутня українознавча проблематика, представлені трьома підгрупами. Це – спеціалізовані веб-сайти та портали з історії (у формі електронних інформаційних проектів й інтегральних порталів електронних версій наукових видань); електронні всесвітні мережеві енциклопедії; інтернет-ресурси традиційних та онлайн бібліотек.

Інформаційне наповнення електронних інформаційних проектів, як спеціалізованих історичних веб-сайтів, включає повнотекстові цифрові версії опублікованих або лише електронно репрезентованих робіт, бібліографію та анотації наукових видань переважно іноземних учених. В окремих випадках вони містять джерельні матеріали, які висвітлюють різні аспекти української історії ХХ – початку ХХІ ст. Інтегральні веб-портали електронних версій наукових видань, окрім доступу до повнотекстових версій статей, часто подають їх анотації та зміст.

Статті всесвітніх онлайн енциклопедій здебільшого мають довідково-енциклопедичний характер. Найповнішою за представленістю української історичної проблематики є багатомовна електронна енциклопедія Вікіпедія. Адже категорія «Історія України» представлена у понад 40 мовних версіях енциклопедії і відображає усі важливі питання української історії.

Веб-ресурси історії України містяться на інтернет-сайтах національних, державних та університетських бібліотек різних країн світу. Їх інформаційне наповнення включає бібліографічні записи, іноді – анотації та повнотекстові електронні версії історіографічних й джерельних друкованих матеріалів, які наявні у відповідних бібліотечних фондах. Переважно за принципом розміщення електронних версій опублікованих друкованих робіт української історії побудована робота і світових онлайн бібліотек.

Таким чином, проблематика української історії широко представлена на іноземних інтернет-ресурсах: спеціалізованих інтернет-сайтах, сайтах всесвітніх мережевих енциклопедій та традиційних і онлайн бібліотек. Їх інформаційне

наповнення включає бібліографію, анотацію наукових досліджень різних періодів історії України, електронні версії та зміст періодичних видань тощо.

У другому підрозділі **«Російські мережеві ресурси історії України»** проаналізовано специфіку подачі української історичної проблематики на веб-ресурсах Російської Федерації. Група російських історичних інтернет-ресурсів у контексті тематики дисертаційного дослідження поділяється на дві підгрупи: офіційні й неофіційні сайти, які стосуються переважно питань російської історії; та ресурси, присвячені всесвітній історії.

Офіційні мережеві ресурси Росії включають сайти й портали органів державної влади; академічних наукових установ і організацій; бібліотечних та архівних установ; вищих навчальних закладів. Вони на політичному, науковому й навчальному рівнях виражають офіційний державний погляд на окремі складні й суперечливі моменти історії України. Серед такої проблематики – діяльність українських повстанських формувань 40-х – 50-х рр. ХХ ст. та Голодомор 1932–1933 рр. Окреме місце посідають питання українсько-російських відносин. Важливе значення також мають довідкові й джерельні матеріали з історії Великої Вітчизняної війни, які, однак, стосуються українського аспекту цієї проблематики контекстуально.

Історіографічні та джерельні веб-ресурси російського неофіційного комп'ютерного простору – спеціалізованих сайтів, електронних бібліотек, персональних веб-сторінок – позиціонуються як матеріали історії Російської Федерації. У той же час їх можна розглядати і як інтернет-ресурси історії України деяких хронологічних періодів: Київської Русі IX–XII ст., Великої Вітчизняної війни, радянської доби. Українознавча проблематика інших хронологічних періодів на російських історичних інтернет-ресурсах фактично відсутня.

У більшості матеріали російських сайтів всесвітньої історії подають історію України крізь призму історії Росії. Інформаційне наповнення їх тематичних розділів (рубрик), присвячених історії України, представлене електронними версіями досліджень деяких українських учених, довідковими та науково-публіцистичними статтями, частина з яких запозичена з інших сайтів. Українознавча проблематика поширена в російському розділі онлайн енциклопедії Вікіпедія. У її російськомовному варіанті наявна категорія «Історія України», яка поділена на 34 підкатегорії, та 94 окремі статті.

Отже, частково веб-ресурси з історії України в російській частині мережі Інтернет представлені текстовими й аудіовізуальними матеріалами на сайтах, які присвячені питанням всесвітньої історії та історії Російської Федерації. У свою чергу сайти з російською історичною проблематикою, залежно від інституційної приналежності, мають як офіційний, так і неофіційний характер.

У третьому підрозділі **«Проблематика української історії на веб-ресурсах української діаспори»** вивчено особливості матеріалів української історії, наявних на діаспорних сайтах. Встановлено, що вони поділяються на три підгрупи: ресурси навчальних та наукових установ і організацій; інформаційно-аналітичні веб-ресурси;

інтернет-сайти різних форм громадських об'єднань української діаспори за кордоном. Вони практично всі є мережевим представництвом західної української діаспори.

Специфіка діаспорних сайтів навчальних та наукових установ і організацій полягає у тому, що вони, окрім загальної інформації, містять тематичні розділи та рубрики, які подають дані про відповідні видавничі проекти, які стосуються у тому числі й історії України. На деяких веб-ресурсах є наукові дослідження та джерельні матеріали, базою для створення яких стали як українські, так й іноземні архіви. Часто серед опублікованих робіт не лише праці еміграційних чи іноземних учених, а й сучасних українських дослідників.

Інформаційно-аналітичні діаспорні веб-матеріали з української історичної проблематики, окрім загальних інтернет-сайтів, представлені кількох тематичними ресурсами, які присвячені, головним чином, Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. В межах окресленої підгрупи виділяються електронні версії періодичних видань та сайти електронних інформаційних видань.

Серед головної історичної проблематики веб-сайтів об'єднань української діаспори, як і ресурсів інших підгруп, – Голодомор 1932–1933 рр. в Україні. Тематичні розділи та рубрики, присвячені цій події, наявні на більшості ресурсів. Інша важлива проблематика цих інтернет-сайтів – зв'язки, як сучасні, так і в історичній перспективі, країни представників діаспори й України, та історичні події, які стосуються обох сусідніх держав.

Таким чином, матеріали з історії України містяться на трьох підгрупах веб-ресурсів української діаспори: сайтах навчальних і наукових установ й організацій; інформаційно-аналітичних сайтах; та на сайтах різних форм громадського об'єднання української діаспори за кордоном. Їх найпоширеніша проблематика – Голодомор 1932–1933 рр. в Україні та історія української еміграції.

Як загальний висновок до розділу відзначимо, що, окрім вітчизняного сегменту всесвітнього інформаційного простору, інтернет-ресурси української історії широко представлені у його глобальному масштабі, у тому числі на сайтах Російської Федерації та української діаспори за кордоном.

У результаті проведеного наукового дослідження зроблені такі **висновки**:

– В сучасній історіографії відсутнє спеціальне дослідження, предметом якого виступали б особливості формування, інформаційного наповнення та проблематики інтернет-ресурсів історії України в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет. Виявлена джерельна база є репрезентативною та достовірною для усестороннього дослідження окресленої теми.

– Представленість України в глобальній комп'ютерній мережі з'явилася на початку 1990-х рр. Проте практично до кінця ХХ ст. через технічні та економічні обмеження, а також у зв'язку з певними психологічними чинниками, кількість українських користувачів зростала досить повільно. А вже на початку ХХІ ст. новітнє явище, охопивши понад третину дієздатного населення-користувачів України, стало важливою складовою політичної стратегії держави.

Інтернет відкрив широкі можливості для розвитку наук суспільно-гуманітарного циклу, серед яких й історична. Як наслідок – у мережі з'явилася значна кількість спеціалізованих веб-сайтів з українською історичною проблематикою.

– Офіційна українська комп'ютерна інтернет-мережа вітчизняної історії, яка почала формуватися з другої половини 90-х рр. ХХ ст., включає веб-ресурси органів державної влади, академічних науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки України. У глобальному інформаційному просторі вона репрезентує інтернет-ресурси від імені держави.

Історична проблематика на офіційних веб-сайтах органів державної влади в Україні, головним чином, представлена довідково-енциклопедичною інформацією в окремих тематичних розділах про становлення тієї або іншої гілки влади. Інформаційне наповнення та проблематика веб-ресурсів української історії Державного комітету архівів України, Українського інституту національної пам'яті, Служби безпеки України зумовлені метою та завданнями діяльності відповідного органу влади. Єдина загальна проблематика, яка присутня у більшості проаналізованих веб-сайтів цієї підгрупи, – Голодомор 1932–1933 рр. в Україні та Велика Вітчизняна війна.

Веб-сайти державних науково-дослідних установ, зокрема деяких установ відділення історії, філософії та права секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, відображають сучасний стан розвитку й інформатизації історичної науки в Україні. Їх інформаційне наповнення та проблематика залежать від завдань, які стоять перед конкретно установою. У загальній сукупності, матеріали цих веб-сайтів (електронні версії статей, спеціалізованих збірників, журналів, монографій, власне електронні проекти тощо) відображають вітчизняну історію різних хронологічних періодів.

Головне ж інформаційне наповнення веб-сайтів історичних факультетів, навчальних та дослідницьких інститутів історичного профілю Міністерства освіти і науки України – навчально-методична література, меншою мірою – зміст та електронні версії наукових журналів і збірників. Водночас, новітні інформаційні технології надають широкі можливості щодо розвитку веб-ресурсів вищих навчальних закладів, зокрема формування електронних наукових видань, перспектив співробітництва як на державному, так і на міжнародному рівнях.

– Неофіційні українські інтернет-ресурси вітчизняної історії, не представляючи у глобальному інформаційному просторі будь-які державні інституції, поділяються на мережеві ресурси загальної історичної проблематики та тематичні історичні веб-сайти.

Перша підгрупа ресурсів, серед яких окремі веб-сайти, у тому числі персональні, україномовний розділ онлайн енциклопедії Вікіпедія та електронні бібліотеки за своєю проблематикою охоплюють переважно усі хронологічні періоди. Проте ресурси цієї підгрупи є в основному малочисельними, а їх інформаційне наповнення, за винятком Вікіпедії, – слабким; матеріали часто подані

у науково-популярній формі, а самі сайти тривалий час перебувають на стадії розробки та формування.

Тематичні веб-ресурси представлені спеціалізованими веб-сайтами, серед яких персональні та «меморіальні», а також інтернет-сайтами військово-історичної реконструкції, віртуальних музеїв й історичних форумів. Їх провідною проблематикою є історія козацтва, Голодомору 1932–1933 рр., українського національно-визвольного руху. Набувають популярності мережеві ресурси з історії українських міст і регіонів. У межах цієї підгрупи активно поширюються сайти, тематичні розділи та рубрики, присвячені певним особам, зокрема військовим та політичним діячам.

– Українська історична проблематика значною мірою присутня на світових спеціалізованих історичних інтернет-сайтах, ресурсах онлайн енциклопедій, електронних ресурсах традиційних та онлайн бібліотек. На спеціалізованих світових історичних веб-сайтах – електронних інформаційних проєктах та інтегральних веб-порталах електронних версій наукових видань – в основному розміщені статті та окремі документальні матеріали, які стосуються історії України ХХ – початку ХХІ ст. Довідково-енциклопедична інформація з української історії є на веб-сторінках світових онлайн енциклопедій, серед яких особливе значення має Вікіпедія. Бібліографічні записи (в окремих випадках анотації) робіт, які стосуються української історичної проблематики, і які присутні у відповідних бібліотечних фондах, представлені на веб-сайтах національних, державних та університетських бібліотек різних країн світу. Матеріали мережевих світових бібліотек включають електронні версії опублікованих робіт та ілюстративний матеріал з історії України.

– Російські інтернет-ресурси, на яких міститься проблематика історії України, розділяються на мережеві ресурси, які стосуються переважно питань російської історії, та веб-сайти, що присвячені всесвітній історії. Веб-сайти з історії Росії мають офіційний і неофіційний характер.

Офіційні російські веб-ресурси – це сайти деяких вищих органів влади; наукових установ і організацій; бібліотечних й архівних установ; вищих навчальних закладів. Їх інформаційне наповнення включає електронні версії документів російських архівів, у тому числі розсекречених матеріалів радянських органів державної безпеки, інших джерельних матеріалів, статей з історії українського визвольного руху 40-х – 50-х рр. ХХ ст., голоду першої половини 1930-х рр., окремих історичних веб-проєктів з історії Великої Вітчизняної війни; різних аспектів українсько-російських відносин тощо.

Матеріали (наукові, публіцистичні, енциклопедично-довідкові статті, електронні версії першоджерел тощо) неофіційних російських інтернет-ресурсів, які представлені, окрім інформаційних, веб-сайтами електронних бібліотек та персональними веб-сторінками, за деякими винятками, висвітлюють українську історичну проблематику у контексті розгляду окремих періодів історії Росії. Незважаючи на чітко заявлену увагу щодо української історії, на переважній більшості російських веб-ресурсів, присвячених всесвітній історії, як і на

неофіційних інтернет-сайтах, історія України розглядається крізь призму історії Росії.

– У контексті представлення у мережі ресурсів української історії веб-сайти української діаспори умовно диференціюються на інтернет-сайти навчальних та наукових установ й організацій, інформаційно-аналітичні мережеві ресурси та веб-сайти різних форм громадських об'єднань української діаспори. Їх першорядною проблематикою є Голодомор 1932–1933 рр., історія української еміграції, а також український самостійницький рух ХХ ст. Водночас, поряд зі спільним характером їх основної історичної проблематики, інформаційне наповнення ресурсів різняться залежно від належності до однієї із вищеназваних підгруп.

Таким чином, в умовах комп'ютеризації та поширення Інтернету важливого значення набули веб-ресурси історії України. Вони широко представлені як у національному сегменті комп'ютерної мережі, так і в її глобальному масштабі, займають важливе місце в сучасній українській історіографії.

Список опублікованих праць за темою дисертаційного дослідження:

1. *Мірошник Р. В.* Веб-портал Українського інституту національної пам'яті як інтернет-ресурс історії України / Р. В. Мірошник // Гілея : науковий вісник. — Вип. 44. — С. 177—184.

2. *Мірошник Р. В.* Інтернет-ресурси української історії на сайтах установ відділення історії, філософії та права секції суспільних та гуманітарних наук НАН України / Р. В. Мірошник // Гілея : науковий вісник. — Вип. 40. — С. 39—49.

3. *Мірошник Р. В.* Інформаційне наповнення та проблематика історії України веб-ресурсів української діаспори / Р. В. Мірошник // Історичні записки : зб. наук. праць. — Луганськ, 2010. — Вип. 27, Ч. 2. — С. 104—113.

4. *Мірошник Р. В.* Українські неофіційні інтернет-ресурси загальної історичної проблематики / Р. В. Мірошник // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. — Луганськ, 2010. — № 9, Ч. 2. — С. 161—167.

АНОТАЦІЇ

Мірошник Р. В. Інтернет-ресурси історії України в глобальній комп'ютерній мережі: особливості формування, інформаційне наповнення, проблематика (1991–2010 рр.). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2011.

Дисертаційна робота присвячена комплексному аналізу особливостей формування, інформаційного наповнення та проблематики інтернет-ресурсів історії України в глобальній комп'ютерній мережі. Визначено основні групи та підгрупи

веб-ресурсів української історії. Прослідковано процес становлення інформаційної представленості України в глобальному інтернет-просторі. Охарактеризовано специфіку мережевих ресурсів української історії офіційного та неофіційного характеру, просторово обмежених доменом верхнього рівня «.ua». Розглянуто інформаційне наповнення та проблематику історії України на світових спеціалізованих інтернет-сайтах, веб-сайтах електронних енциклопедій, традиційних та онлайн бібліотек. Висвітлено характерні риси та особливості російських мережевих ресурсів відповідно до специфіки подачі української історичної проблематики в Інтернеті. Вивчено головні підгрупи веб-сайтів української діаспори у контексті українознавчої проблематики.

Ключові слова: інтернет-ресурси, історія України, інформаційне наповнення, проблематика, група, підгрупа, тематичний розділ, тематична рубрика, Інтернет.

Мирошник Р. В. Интернет-ресурсы истории Украины в глобальной компьютерной сети: особенности формирования, информационное наполнение, проблематика (1991–2010 гг.). – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2011.

Диссертация посвящена комплексному изучению особенностей формирования, информационного наполнения и проблематики интернет-ресурсов истории Украины в глобальной компьютерной сети. Определена степень научной исследованности проблемы, проведен комплексный анализ информационного потенциала источников исследования.

Прослеживается процесс становления информационного присутствия Украины в глобальном интернет-пространстве. В исследовании впервые в современной украинской исторической науке определены основные группы и подгруппы веб-ресурсов украинской истории. Выявлено, что наиболее полно они представлены на украинских официальных и неофициальных сайтах.

Доказано, что официальные веб-ресурсы условно делятся на три подгруппы: веб-сайты органов государственной власти, академических научно-исследовательских учреждений, высших учебных заведений Министерства образования и науки Украины. Обращается внимание, что на сетевых ресурсах части органов государственной власти в Украине представлена справочно-энциклопедическая информация по истории отдельных ветвей украинской власти; имеется постоянное присутствие глав и рубрик, посвященных годовщине отдельных исторических событий. Важное значение среди них имеет сайт Украинского института национальной памяти. Определено, что полноценное представление достижений современной украинской исторической науки с реализацией отдельных интернет-проектов в глобальной компьютерной сети имеется лишь на части веб-ресурсов научно-исследовательских учреждений. Обращается внимание на то, что

материалы сайтов факультетов и институтов исторического профиля высших учебных заведений Украины имеют преимущественно учебно-научный характер.

В диссертационной работе выяснено, что неофициальные отечественные веб-ресурсы украинской истории представлены двумя подгруппами: сайтами общей исторической проблематики и тематическими историческими веб-ресурсами. Материалы сайтов общей исторической проблематики направлены на освещение различных периодов украинской истории. Однако часть из них не содержит отдельных значительных электронных проектов и в большинстве случаев по своему информационному наполнению является очень слабыми. В рамках подгруппы тематических исторических сайтов представлена, главным образом, проблематика казачества, Голодомора 1932–1933 гг., национально-освободительного движения XX в.

Рассмотрены информационное наполнение и проблематика истории Украины на мировых специализированных интернет-сайтах и порталах (электронных информационных проектах и интегральных порталах электронных версий научных изданий), сайтах электронных энциклопедий, традиционных и онлайн библиотек. Установлено, что имеющиеся на них материалы в общем касаются различной проблематики разных хронологических эпох украинской истории.

Освещены характерные черты и особенности российских сетевых ресурсов в соответствии со спецификой подачи украинской исторической проблематики в Интернете. Определено их две основные тематические подгруппы – сайты, касающиеся вопросов российской истории (официального и неофициального характера) и ресурсы, посвященные всемирной истории. Доказано, что их информационное наполнение направлено преимущественно на рассмотрение лишь отдельных проблем украинской истории или на рассмотрение истории Украины в контексте истории России.

Изучены основные подгруппы сайтов украинской диаспоры в контексте украиноведческой проблематики. Выяснено, что она представлена на веб-сайтах учебных и научных учреждений и организаций; информационно-аналитических интернет-ресурсах; интернет-сайтах различных форм общественных объединений украинской диаспоры за рубежом. Определено, что на подгруппах сайтов украинской диаспоры содержится, главным образом, общая историческая проблематика, среди которой история самой украинской диаспоры, Голодомора 1932–1933 гг., украинского освободительного движения XX века.

Ключевые слова: интернет-ресурсы, история Украины, информационное наполнение, проблематика, группа, подгруппа, тематический раздел, тематическая рубрика, Интернет.

Myroshnik R. V. Internet-recourses of the history of Ukraine in the global network: features of formation, information content, problems (1991–2010). – Manuscript.

The thesis on obtaining Candidate's degree on historical sciences, specialty 07.00.01 – history of Ukraine. – National M. P. Dragomanov Pedagogical University. – Kyiv, 2011.

The thesis deals with complex analysis of the features of formation, content and problems of Internet-resources of the history of Ukraine in the global computer network. The main groups and subgroups of web resources in Ukrainian history are determined. Examine the process of information representation of Ukraine in the global Internet space. Characterize the specificity of network resources of the Ukrainian history of official and informal nature, spatially limited top-level domain «ua». A Content and problems of the history of Ukraine in the world of specialized web sites, web sites, electronic encyclopedias, traditional and online libraries are considered. The characteristics and peculiarities of the Russian network resources according to the specific supply of Ukrainian historical perspective on the Internet are analyzed. The basic subgroups of the websites of the Ukrainian diaspora in the context of Ukrainian problems are studied.

Key words: Internet-recourses, history of Ukraine, information content, problems, group, subgroup, thematic section, thematic topic, Internet.

Підписано до друку 08.08.2011. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Умовн. др. арк. 1,9. Тираж 100 прим. Зам. № 355.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. т/ф: (0642) 58-03-20.
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.

